

Az erzsébetvárosi Apafy-várkastély

A várkastélyt Apafy Gergely dobokai főispán, Martinuzzi György udvarmestere építtette 1552–1567 között, az akkor még Ebesfalvának nevezett helységben. A reprezentatív épület létrehozásában jelentős, feltehetően kolozsvári kőfaragómesterek működtek közre, amelyet jobbra csak archív fotók és csekély számú maradványok bizonyítanak. A főúri, erődített rezidenciát 1604-ben a meggyesi szász csapatok sikertelenül ostromolták. A biztonságot jelentő falak közt talált menedéket a Kemény János fejedelem elől menekülő Bethlen János történetíró is. Apafy Mihály szívesen tartózkodott itt, innen indult 1661-ben a marosvásárhelyi fejedelemválasztó gyűlésre. Az Apafy család magvaszakadtával a koronára szállt az épület, amelyet 1726-ban az itt lakó örmény közösség vásárolt meg. A helységet ettől kezdve Erzsébetvárosnak (Románia: Dumbraveni, Elisabethstadt) nevezték. 1899-ben törvényszék, ügyészség, börtön és levéltár kapott helyet a kastélyban, itt működött Felső-Fehér megye levéltára is.

A várkastélyról Hunfalvy János 1864-ben így írt: „... egy omlatag kastélyt találunk. Ez Apafy fejedelemé volt, nagyon terjedelmes épület, vastag falai már sok csorbulást szenvedtek, oszlopai megcsonkítván, számos oszlopfej az udvaron hever. Néhány ablak még annyira ép, hogy rajtuk láthatjuk az építési modort, melyet a kastély építésénél követtek vala, egy régi torony, s néhány kőből faragott oroszlány még növeli a komorságot. Néhány helyisége még lakható állapotban van, s a legújabb időben a cs. kir. járási hivatal volt azokban, egyik nagyobb termében farsangkor táncolni szoktak.”

A feleslegessé vált erődítéseket lebontották, s jelentős átalakításokat végeztek az épületeken, lassan eltűntek a késő-reneszánsz díszítések, az egykori fényes palotaépület hétköznapi funkcióba állítása következte. Egy alkalommal a kastély homlokzatának javításakor Apafynak egy ezüstpohárba rejtett, s feleségéhez írt szerelmes leveleit találták meg. A jelenleg használaton kívüli várkastélyt kerítés veszi körül, nem látogatható.

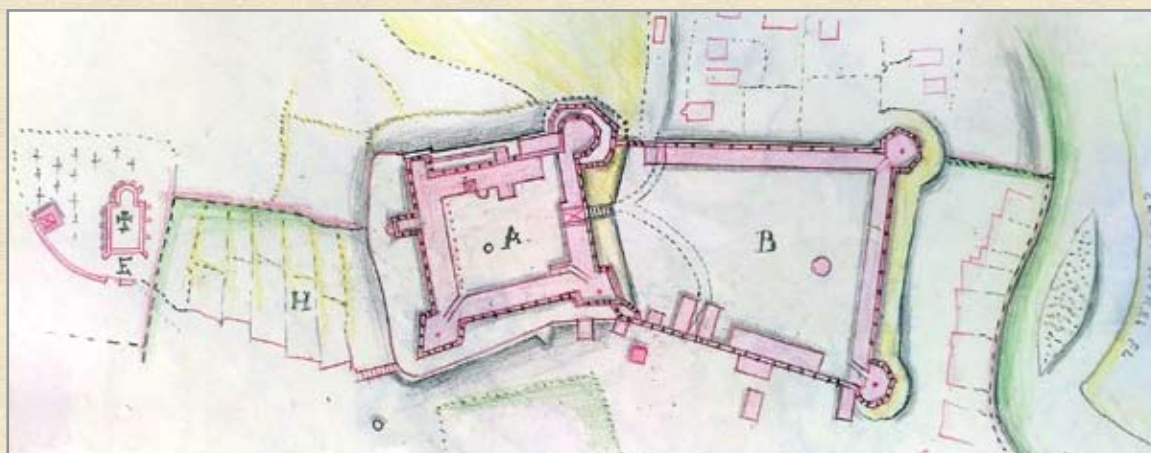

Az épületkomplexum korai, 16–17.-századi állapotáról nem állnak rendelkezésre ábrázolások, azonban a Magyar Nemzeti Levéltár Térképtárában, a kormányzóhatósági fondokból kiemelt térképek közt (S. 84 Erdélyi főkormányiszéki térképek) egy becses felmérésre leltem. A Plan der Kaiserlich Arminischen Elisabeth Stadt feliratú térkép részletes és igényes képet ad a településről. A rajz minden bizonnyal a 18. század közepi állapotot rögzítette. Részletesen ábrázolja a település közepén álló kétrészes várkastélyt is. Jól megfigyelhető rajta a sarokbástyákkal erősített palota, a két saroktoronnyal erősített külső vár, körülötte várárok. A jelenlegi maradványok és a térkép alapján kíséreltem meg az ebesfalvi várkastély tömegrekonstrukciójának elkészítését.

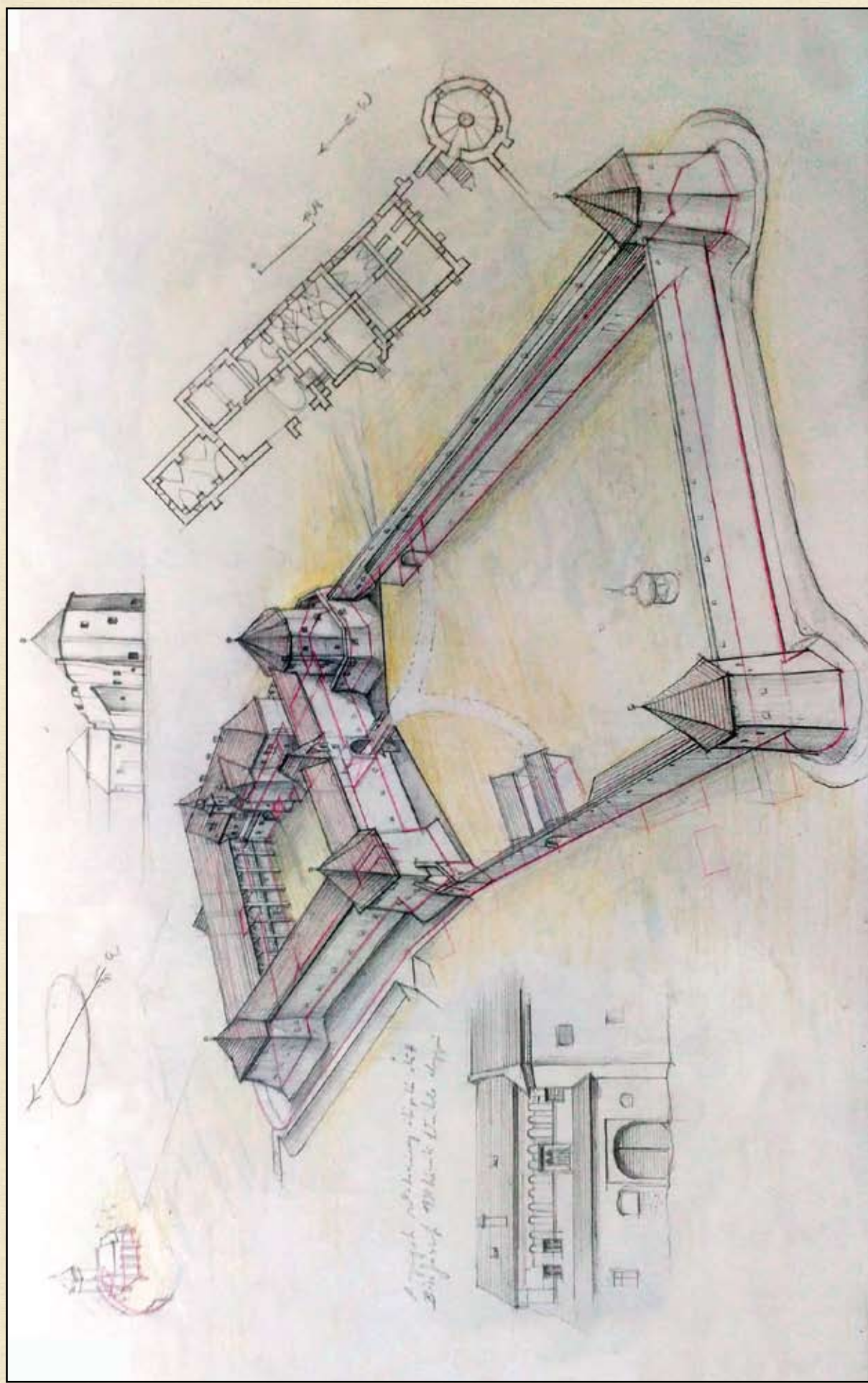
König Frigyes

Erzsébetváros és környéke

Az Apafi-kastély alaprajza
(A szerző munkája)

*Az erzsébetvárosi Apafi-kastély
(König Frigyes rekonstrukciós rajza)*